

Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi'nde Linyit Üretim Faaliyetleri

Sebahattin GAZANFER^{1*)}

ÖZET

Ülkemizin içinde bulunduğu enerji darboğazının giderilmesi açısından Ege Bölgesi sınırları içerisinde bulunan rezervlerin ülke yararına değerlendirilmesi amacıyla Ağustos 1978 de Türkiye Kömür İstetmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulan Ege Linyitleri İşletmesi'nin iş hacmi, özellikle 2172 sayılı yasa ile devletleştirilen sahalarla birlikte önemli ölçüde artmış bulunmaktadır.

Halen Müesseseye bağlı olarak Soma, Yatağan ve Aydın olmak üzere üç üretim bölgesi bulunmaktadır. Bu bölgelerden Soma ve Yatağan'daki üretim faaliyetleri daha çok kurulmakta olan termik santral [arın beslenmesine yöneliktir.

Soma Bölgesi'nde 2172 sayılı yasa ile devralınan şanolarla rezerv 350 milyon ton'a ulaşmıştır. Halen 2.000.000 ton/yıl civarında olan tüvenan üretimin Bölgede kurulmakta olan termik santrallarının, kurulması öngörülen gübre fabrikası ile halk yakıtı ve diğer sanayi kuruluşların kömür gereksinimi hesaplandığında yıllık üretimin en az 6.000.000 ton olmasının gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu düzeydeki kömür üretiminin kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi için şimdiden yoğun bir çalışma içine girilmesinin gerektiği anlaşılmıştır.

Yatağan Bölgesi'ndeki rezervin kesin miktarı henüz hesaplanmamış olmakla birlik

1*) Maden Yüksek Mühendisi

te 400.000.000 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kuşkusuz bu rezervin tamamı üretilebilir nitelikte değildir. Yatağan'da ve Milas yakınındaki Yeniköy'de kurulmakta olan termik santralleri diğer sanayi kuruluşların ve halk yakıtı olarak piyasanın gereksinimi olan yıllık toplamının 8.5 milyon ton'a ulaşmasının gerektiği saptanmıştır. Halen 500.000 ton civarında olan Bölge üretiminin 8.5 milyon ton'luk düzeye çıkarılması için yatırım ve üretim faaliyetlerinin son derece uyumlu bir biçimde yürütümünü zorunlu kılmaktadır.

Aydın Bölgesi, Şahinali ve Söke Bölümlerinin toplam rezervi 16 milyon ton civarındadır. Ancak söz konusu rezervin önemli bir bölümü yeraltı yöntemleriyle üretimi gerektirmekte, dolayısıyla yalnız halk yakıtı ve sanayi kuruluşların gereksinimini karşılamak amacıyla yıllık üretimin 300-000 ton civarında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Yazıda Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi" ne bağlı bölgelerdeki linyit üretim faaliyetleri açıklanmaktadır.

1. GİRİŞ

Ülkemizin içinde bulunduğu enerji darboğazının en kısa zamanda aşılması bakımından linyit rezervlerinin değerlendirilmesi konusu 1970'li yılların ikinci yarısından sonra önemli bir alternatif olarak sık sık ortaya atılmıştır. Linyite dayalı yenj termik

santra Harın kurulmasına İlişkin kararlar da genellikle o tarihlerde alınmaya başlanmıştır.

Kuşkusuz enerji üretiminde kömüre yönelmesine bütün dünyada 1973 yılındaki petrol krizinden sonra ağırlık verildiği gözlenmektedir.

1978 yılının sonlarında çıkarılan 2172 sayılı Devletçe İşletilecek Madenler Hakkındaki Kanun gereğince, Ülkemizin önemli sayılabilecek linyit sahalarının hemen hemen tümü devletleştirilmiş, bu sahalar Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Kurumu Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

29.6.1978 tarihinde TKİ'ye bağlı olarak İzmir'de kurulan Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi, kuruluş tarihinde' yalnız Milas - Sekköy sahası ile Soma Merkez ocaklarına sahip iken, 2172 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesiyle sorumluluk sınırları önemli ölçüde artmıştır. Halen Müessese Merkezi'ne bağlı Soma, Yatağan ve Aydın ol-

mak üzere üç üretim bölgesi bulunmaktadır.

Bu yazının amacı Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi'nce yürütülmekte olan madencilik faaliyetlerini ve bu faaliyetlere ilişkin önemli sorunları kısaca özetlemektir.

2. REZERVLER

2172 sayılı yasa gereğince ELİ Müessesesine herhangi bir saha devredilmeden önce (1979 yılı başı itibariyle) rezerv durumu Tablo: 1'de gösterildiği gibi toplam 166.823.000 ton idi.

2172 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra Soma Bölgesinde 9, Akhisar'da 1, Yatağan'da 4, Milâs'da 2, Aydın'da 3 olmak üzere toplam 19 adet saha ELİ Müessesesine devredilmiştir. Buna göre ELİ Müessesesinin, (1981 yılı başı itibariyle) rezerv durumu Tablo 2 de gösterildiği gibi toplam 687.086.000 ton olmuştur.

TABLO : 1 — ELİ MÜESSESESİ LİNYİT REZERVLERİ (KAMULAŞTIRMADAN ÖNCE) (1979 Yılı Başı)

	(000) Ton			
	Muhtemel	Görünür	Hazır	Toplam
Soma				
Merkez	—			
Deniş	—	31 815	658	32473
Yatağan		44 885	115	45 000
Milas - Sekköy	—	89 300	50	89 350
Aydın		—	—	—
T O P L A M :	—	166 000	823	166 823

TABLO : 2 — ELİ MÜESSESESİ LİNYİT REZERVLERİ (1981 Yılı Başı İtibariyle)

	(000) Ton			
	Muhtemel	Görünür	Hazır	Toplam
Soma Bölgesi		314 265	2922	317187
Yatağan Bölgesi	10 000	341000	1000	352000
Aydın Bölgesi	1000	16805	94	17 899
T O P L A M :	11000	672 070	4 016	687 086

Özet olarak, 2172 sayılı yasa ile kamulaştırılarak ELİ Müessesesine devredilen sahalar, Müessesenin rezerv potansiyelini önemli ölçüde arttırmıştır. Bu sahalardaki sondajlı arama faaliyetleri halen devam etmektedir. Yapılacak sondajlarla Müessese rezervlerinde önemli artışın kaydedilmesi beklenmektedir.

3. ELİ MÜESSESİNE BAĞLI BÖLGELER

3.1. SOMA BÖLGESİ

3.1.1. Soma Havzası Jeolojisi

Soma Linyit Havzasının temelini paleozooyik (1. zaman) yaşlı grovak şistlerle Mesozoyik (2. zaman yaşlı) kristalize kireçtaşları oluşturmaktadır.

Bölgeyi, tersiyer (3. zaman) —Niyosende tatlı su gölü istila etmiştir. Havzada 3 kömür seviyesi bulunmaktadır. /

1—Ait Damar (Ana Damar): Ortalama 10-15 m. kalınlıkta işletilebilir kömür içerir. Bulunduğu yere ve seviyeye göre orjinal alt ısı değeri ortalama 2790 - 3990 Kcal/Kg. arasında değişmektedir. Damarın ait seviyeleri ile, Deniz kömürlerinin kalitesi daha bozuktur. Orjinal kömürde kül ortalaması % 20- % 35 arasında, ortalaması ise % 10- % 25 arasında değişir.

2—Orta Damar: Bölgenin bazı kısımlarında 2 - 4, 5 m. kalınlıkta olup kısmen işletilebilir Miyosenin üst seviyelerindeki tatlı su kireçtaşlarının üst kısımlarında yer almaktadır. Havzanın bazı bölgelerinde oluşmamış, bazı bölgelerinde ise erozyonla yok olduğu için devamlılık arz etmemektedir.

3—Üst Damar: Pliyosenin kaide horizonunun (P1) üst seviyelerinde bazen oldukça büyük kalınlık göstermektedir, ve suyu fazla olduğu için alt ısı değeri düşüktür. Bu nedenle daha çok Termik Santral yakıtı olarak kullanılabilir. Genellikle Doğu-Batı ve Kuzey-Güney istikametli ve oldukça büyük atımlı ana faylar sahanın horst,

graben ve basamak şeklinde parçalanmasına neden olmuştur. Bu nedenle kömür içeren neojen formasyonu bölgenin çeşitli yerlerinde parçalar halinde çeşitli kotlarda yer almaktadır. Tabaka eğimleri de bu faylar nedeniyle büyük değişiklikler göstermektedir.

3.1.2. Çatışılan Sahalar

Soma Bölgesinde yer üstü ve yeraltı işletme yöntemleri uygulanmaktadır.

3.1.2.1. Açık Ocak Sahaları

Soma Merkez
Kısrakdere Batı Panosu

Bu Panoda önceki yıllarda başlatılan dekapaj ve üretim faaliyetlerine devam edilmektedir. Dekapaj ve kömür üretimi Müessesenin kendi iş makinalarıyla gerçekleştirilmektedir.

Açık ocakta kömürün üstündeki örtü tabakası genellikle sert marndan oluştuğundan, öncelikle patlayıcı madde ile gevşetilmesi gerekmektedir. 6" çaplı delik delme makinası ile delinen deliklere amonyum nitrat +mazot karışımı olan patlayıcı madde şarj edilmekte, patlatma işlemi gerçekleştirildikten sonra örtü tabakası, 4 yd³ ve 6 yd³ kepçe kapasiteli ekskavatörle 22, 28, 35 ya da 65 tonluk damperli kamyonlara yüklenerek toprak harmanlarına taşınmaktadır.

Üzeri açılan kömür, yükleyicilerle kamyonlara yüklenerek Kısrakdere Baca ağına taşınmaktadır.

Kısrakdere Doğu Panosu

Önceki yıllarda hazırlanmış bulunan İşletme Projesine göre Soma Merkez Ocakları üretiminin dengeli bir şekilde sürdürülebilmesi için 1980 yılında Kısrakdere Doğu Panosuna başlanması öngörüldüğünden, bu sahada 1980 yılı ikinci yarısında toplam 4 000 000 m³lük dekapaj ihalesine çıkmıştır. Tamamen inceltme dekapajı olacak bu sahada kömür üretimine önümüzdeki yıllarda başlanabilmektedir.

Elmalı Bâti Panosu

Bu panoda 1972 yılında başlatılan İnceltme dekapaj faaliyeti 1976 yıllarına kadar devam ettirilmiş, ancak kamyon adedindeki yetersizlik nedeniyle çalışmalara birkaç yıl ara verilmesi gerekmiştir. 1980 yılında toplam 4 000 000 m³ lük dekapaj ihalesine çıkmış, ancak ihalenin geç sonuçlanması nedeniyle müteahhit firmalar işe 1981 yılında başlayabilmişlerdir. 1981 yılında bu panoda yaklaşık 400 000 ton kömürün üzerinin açılması öngörülmüştür.

Vinç Topuğu Panosu

Bu panoda 1960 yıllarında başlatılan dekapaj ve üretim faaliyetleri tamamlanmış olup, panonun istihsal edilebilir rezervi hemen hemen tüketilmiş durumdadır.

Işıklar Panosu

Bu saha Nisan 1979'da ELİ Müessesesine devredilmiştir. 1979 yılında 400.000 m³ dekapaj ve 52 000 000 ton kömür üretimi bölgenin olanaklarıyla gerçekleştirilmiştir. Yine 1979 yılında 4 000 000 m³ lük dekapaj ihale edilmiş fakat ihaleyi alan firma işin çok az bir kısmını yaptıktan sonra faaliyetlerini durdurmuştur. 1980 yılında bu sahada toplam 6 000 000 m³ lük dekapaj ihalesine ayrıca çıkmıştır. Ancak ihalenin geç sonuçlanması nedeniyle firmalar işe yıl sonunda ya da 1981 yili başlarında başlayabilmiştir.

Deniş Bölümü

1978 yılında TKİ tarafında alınan İR-258 No. lu sahada yapılan sondajlı arama çalışmalarının olumlu sonuç vermesi üzerine aynı yıl 1 650 000 m³ lük dekapaj ihalesine çıkmıştır. 1980 yılı başlarında bu sahada 1 135 000 m³ dekapaj gerçekleştirilmiş olup, yaklaşık 350.000 ton kömürün üzeri açılmıştır. Sôma'da kurulmakta olan 2X165 MW kapasiteli Termik Santralının yakıt gereksiniminin bir kısmı bu sahadan karşılanacaktır. 1980 yılında aynı sahada 2 000 000 m³ lük dekapaj ihalesine çıkmıştır. İhaleyi kazanan firma işe aynı yılın ikinci yarısında

başlayabilmiştir. 1981 yılında bu sahada ayrıca 3 000 000 m³ lük bir dekapaj ihalesi ile, bu sahanın hemen güneyinde 3 000 000 m³ lük dekapaj ve 700 000 tonluk kömür kazı ve yükleme İhalesine çıkmıştır.

Sonuç olarak, Soma Bölgesinde 1980 yılında 16 000 000 m³, 1981 yılında (Haziran 1981 itibariyle) 6000000 m³ olmak üzere toplam 22 000 000 m³ lük dekapaj ihalesine çıkmış bulunmaktadır. Söz konusu ihalelerin bir kısmı önceki yıllarda ortaya çıkan dekapaj açığının giderilmesi, diğer bir kısmı ise kısa ve uzun vadede istenilen kömür üretiminin karşılanmasına katkıda bulunmak amacını taşımaktaydı. Ancak 1980 yılı ihalelerinin aynı yılın sonlarına doğru sonuçlanması, ihale konusu sahaların önemli bir kısmının üzerinin sık ağaçlı orman niteliğini taşıması, bu sahalarla ilgili orman irtifak hakkının alınması ve ağaç kesim işlemlerinin uzun zaman sürmesi, yer teslimi ile ilgili ölçüm çalışmalarının çokluğu ve bu konuda yetişmiş eleman sıkıntısı nedenleriyle, 1980 yılında amaçlanan hedeflere ulaşamamıştır.

3.2.1.2. Yeraltı Sahaları Merkez Ocak

Merkez ocağını doğu ve batı olarak ayıran vinç topuğunun doğusunda kalan kısmının imalâtı önceki yıllarda tamamlanmış olup, batı kısmında üretime devam edilmektedir, 1980 yılında batı kısmında üç panodan üretim yapılmıştır. Ayrıca aynı yıl içerisinde vinç topuğu ihzara t hazırlıkları devam ettirilmiştir. 1981 yılı ikinci yarısında vinç topuğu panosundan üretime başlanılabilecektir.

Önen Bölümü

Mayıs 1979'da Eti Müessesesi'nce devralınan bu ocakta üretime devam edilmektedir. Daha önce kara tumba yöntemiyle yapılan yeraltı üretiminin dönümlü uzun ayak sistemine dönüştürülmesi için gerekti çalışmalara Müessesesece başlanmış ve 1980 yılında uzun ayak sisteminin uygulanma-

sına geçilmiştir. Uzun ayaklarda çift zincirli konveyör kullanılacağından ortaya çıkan ek elektrik enerjisi gereksinimini karşılayabilmek amacıyla Müessesesece bir elektrik projesi hazırlanmıştır. Bu ocakta başlangıçta ortalama 400 ton/gün olan üretim düzeyinin 1200 ton/güne çıkarılması hedeflenmiştir. Halen günlük üretim 550 ton civarındadır. Sözü edilen elektrik projesinde öngörülen malzeme ve teçhizat ile uzun ayaklarda kullanılacak çift zincirli konveyörlerin temini halinde bu ocakta daha verimli bir çalışmanın sağlanması mümkün olabilecektir.

Bu ocaktaki üretimin artırılmasına esas olacak uzun vadeli işletme projesinin hazırlanabilmesi için, arama ve işletme sondajlarına başlanmıştır. Bu sondajlardan alınacak sonuçlara göre ocağın yakın gelecekteki çalışmalarının yönlendirilmesine de katkıda bulunulmuş olacaktır.

Darkale Bölümü

Eylül 1979'da devralınan bu ocakta hazırlık faaliyetlerinin önemli ölçüde ihmal edilmiş olması nedeniyle, günlük üretim miktarı 150 ton civarında kalmıştır. Müessesesece gerçekleştirilen hazırlık çalışmaları sonucunda bu üretim günde 190 - 200 tona ulaşmıştır.

Çam Linyit Bölümü

Haziran 1979'da Müessesesece devralınan bu ocaktaki üretim faaliyetleri yeterli randımanda gerçekleşmemektedir. Bunun başlıca nedenleri olarak kömür damarının oldukça eğimli, kalınlığının az, kalitesinin düşük olması, sonuçta satılabilir maliyetlerinin son derece yüksek gerçekleşmesi, ayrıca ocağın genelde ihzarat ve nakliyat sisteminin üretim artışına kolaylıkla olanak vermemesi gibi nedenler sıralanabilir.

3.1.3. Soma Bölgesinde Devralınan Ancak Halen Çalışılmayan Sahalar M. Aksoy Sahası

Ağustos 1979'da devralınan bu saha De-niş Havzasının ortasında bulunmaktadır.

Özel sektör tarafından yürütülen işletme faaliyeti sırasında örtü tabakasının kömürlü saha üzerine döküldüğü anlaşılmıştır. Sahanın yakınında toprak dökümüne elverişli bir yer bulunmamaktadır. 1979 yılında DSİ tarafından başlanan sondajlı arama faaliyetlerine halen devam edilmektedir. Bu sondajlardan alınan sonuçlara göre kesin rezerv saptaması yapılacak ve tüm saha için bir işletme projesi hazırlanacaktır.

KozluÖren

Ağustos 1979'da devralınan bu sahada yeterli sondajlı arama yapılmamış olduğundan kömürlü saha sınırları tam olarak belirlenmemiştir. Önceki saha sahibi şirket tarafından açılmış bulunan ocak, heyelanlara maruz kalmış durumdadır. Daha önce çalışılan damarın altında bulunan ikinci bir kömür damarının alınabilmesi için oldukça büyük olan heyelanlı sahanın dekapaajının yapılması gerekmektedir. Saha sahibinden hiçbir iş makinası devralınmadığı ayrıca Bölgece bu sahaya herhangi bir iş makinası ayrılmadığı için henüz işletilmesi düşünülmemiştir.

Övecli

Ağustos 1979'da devralınan bu sahada kömürlü saha sınırları tam olarak belirlenmemiştir. Sahanın önceki sahibi kömür mostrasından hareket ederek sınırlı bir üretim (10 000 ton/yıl) gerçekleştirilebilmiştir. Sahanın kesin rezervi ile optimum yıllık üretiminin belirlenebilmesi için sondajlı arama faaliyetlerine başlanması ve bir işletme projesinin hazırlanması gerekmektedir.

Kirazlı (Gediz Soylu) İşletmesi

Ağustos 1979'da devralınan bu sahada devralınma sırasında herhangi bir işletme faaliyeti mevcut değildi. 1978 yılı ortalarında ocakta çıkan bir yangın sonucu burası kapatılmış olduğundan, ayrıca sahada kömür damarı hakkında yeterli bilgi bulunmadığından bu güne kadar bu işletme Müessesesece ele alınamamıştır.

Bunların dışında Soma - Deniz kuzeyinde Piyale köyündeki (PRT-517 No. tu) saha ile Akhisar Dağdere köyünde devralınan sahada, yeterli sondajlı arama faaliyetinin yapılmamış olması, ulaşım güçlükleri, sevk idare zorlukları iş makinası olmayışı gibi nedenlerle herhangi bir işletme faaliyetine geçilememiştir.

3.2. YATAĞAN BÖLGESİ

3.2.1. Muğla-Yatağan-Milas Linyit Havzaları Jeolojisi

Muğla İlinde iki linyit havzası bulunmaktadır. Bunlardan en büyük gelişimi yatağan Çevresi göstermektedir. Burada Eski hisar, Bayır, Karakuyu ve Bağyaka sektörleri bulunmaktadır. Milas güneyindeki neojen havzasında ise Sekköy, Ekizköy ve Karacahisar sektörleri yer almaktadır. Ayrıca daha güneyde Hasanlar Sektörü bulunmaktadır.

Gerek Yatağan çevresi gerekse Milas Güneyinin jeolojisi büyük benzerlik gösterir. Bu nedenle Jeolojik yönden birlikte mütalâa edilebilir.

Esklhisar Sektörü

Sektördeki açık işletmeyle istihsal edilebilir rezerv miktarı 106159 000 ton olup, bu rezerve göre dekapaj oranı, 4,09 m³/ton dur. Tüm sahadaki orjinal kömürün analiz değerleri şöyledir. Su % 34,93 Kül 20,75 Alt ısı değeri 2182 Kcal/Kg.

Bayır Sektörü

Yapılan sondajlara dayanarak bulunan örtü tabakası kalınlığı 68, 20 m.'den 437,20 m.'ye kadar değişmektedir. Bazı kısımlarda örtü tabakası kalınlığı 800 m.'ye kadar erişmektedir. Ortalama Örtü tabakası kalınlığı İse yaklaşık 225 m.'dir. Ortalama kömür kalınlığı 7,00 m/dir. Ortalama kömür kalitesi; orjinal kömürde : Kül % 25,85 Su % 30,64 Alt ısı değeri 2368 Kcal/Kg. dir.

Tinas (Karakuyu) Sektörü

Örtü tabakası kalınlığı 11,15 m. den 180,20 m. ye kadar değişmekte olup ortalama ör-

tü kalınlığı 78,30 m. dir. Ortalama kömür kalınlığı İse 7,00 m. dir. Orjinal kömürün ortalama kalitesi : Su % 33,57, Kül % 24 92, Alt Isı Değeri 2184 Kcal/Kg. dir.

Bağyaka Sektörü

Örtü tabaka kalınlığı 3,20 m. den 28,30 m. ye kadar değişmektedir. Ortalama kömür kalınlığı 9,80 m. dir. Orjinal kömürde ortalama analiz değerleri şöyledir : Su % 36,15, Kül % 27,42, Alt Isı Değeri 1743 Kcal/Kg. dir.

Milas Güneyi Sekköy Sektörü

Örtü tabakası kalınlığı 28,60 m. den 112,00 m. ye kadar değişmekte olup ortalama örtü tabakası kalınlığı 65,00 m. civarındadır. Ortalama kömür kalınlığı 10,000 m. dir. Orjinal kömürün analiz değerleri şöyledir: Su % 31, Kül % 31,69, Alt Isı Değeri 1743 Kcal/Kg. dir.

Karaağaç (Ekizköy) Sektörü

Örtü tabakası kalınlığı 39,90 m. den 209,40 m. ye kadar değişmekte olup ortalama örtü kalınlığı 114 m. dir. Ortalama kömür kalınlığı Karaağaç Köyü civarında 6 m. Ekizköy civarında ise 15 m. dir. Orjinal kömürün analiz ortalama değerleri : Su % 29,14 Kül % 27,93, Alt Isı Değeri 2033 Kcal/Kg dir.

Karacahisar Sektörü

Sondajlı arama çalışmaları halen devam etmektedir. Daha önce yapılan sondaj verilerine göre örtü tabakası kalınlığı diğer ikj sektörden daha fazla olup dekapaj oranı bugün için açık işletmeye uygun değildir. Kömürün kalitesi diğer sektör kömürlerinin kalitesine benzer.

3.2.2. Çalışılan Sahalar

Yatağan Bölgesinde halen çalışılan sahaların tümü açık ocak olarak işletilmektedir.

3.2.2.1. Açık Ocak Sahaları

Milas - Sekköy Sahası

TKİ Kurumuna 1978 yılında devredilen bu sahada ihale suretiyle başlatılan dekapaj

ve kömür kazı faaliyetlerine devam edilmektedir. 1980 yılında 1.500.000 m³ dekapaj ihalesine çıkmıştır. Bu ihale halen devam etmektedir. Yaklaşık 600 000 ton kömürün üzeri açılmış durumdadır. Bu sahada kurulan kribtaj tesisi ile piyasaya satılan kömür miktarının artması beklenmektedir. Sekköy Sahası Ekizköy sahası ile birlikte, kurulmasına 1980 yılında karar verilen 2X210 MW. kapasiteli Yeniköy Termik Santralini besleyecektir.

Eskihisar Sahası

Haziran 1979'da özel sektörden devralınan bu sahada 1979 yılında 1.670.000 m³ dekapaj ve 1 050 000 ton kömür kazı ihale edilmiştir. İhalenin geç sonuçlanması nedeniyle 1980 yılında 870 000 m³ dekapaj kalmıştır. 1980 yılında ayrıca 4 000 000 m³'lük dekapaj ihale edilmiştir. 1981 yılında ayrıca 3 500 000 m³ dekapaj ihalesine çıkılması öngörülmüştür. Bu saha, 2X210 MW. kapasiteli Yatağan Termik Santralının yıllık 3120 000 tonluk gereksinmesini karşılayacaktır.

3.2.3. Çalışılmayan Sahalar

Yatağan İlçesi Tınaz ve Bağyaka Sahaları

Haziran 1979'da devralınan bu sahada MTA tarafından yürütülen jeolojik études ve sondajlı arama faaliyetleri sonucunda yine MTA tarafından bir fizibilite raporu hazırlanmıştır. Bu rapora göre bir işletme projesinin hazırlanması gerekmektedir. Ancak;

- Eskihisar ve Sekköy sahalarından yapılan üretim, talebi karşılamaya şimdilik yeterli görüldüğünden,
- Sahaların devralınması sırasında herhangi bir iş makinası ELİ Müessesesi'ne devredilmediğinden,

bu sahalarda herhangi bir işletme faaliyetine geçilememiştir. Söz konusu sahaların Yatağan'daki 3. Ünite 210 MW. kapasiteli Termik Santralini beslemesi öngörülmüştür.

Bayır Sahası

Bayır sahası rezervi yeraltı işletmesine elverişli olduğundan, hazırlanacak işletme projesinden sonra gerekli yatırımlara başlanacaktır.

Ekizköy, Karacaahlsar, Hüsamlar Sahaları 1979 yılında devralınan bu sahalarla ilgili olarak hazırlanmış işletme projesi bulunmamaktadır.

Ekizköy sahası rezervi 2X210 MW. kapasiteli Milas-Yeniköy Santralının beslenmesinde Sekköy sahası ile birlikte değerlendirilecektir.

Karacaahlsar ve Hüsamlar sahalalarında MTA tarafından gerçekleştirilmiş bulunan sondajlı arama faaliyetleri sonuçlarına göre proje hazırlama aşamasına geçilecektir.

3.3. AYDIN BÖLGESİ

Kömür horizonu içinde beş kömür damarı teşekkül etmiştir. Bu damarlar aşağıdan yukarıya doğru şöyle isimlendirilmiştir.

KesmeN damar: 1.9-2.1 m. kalınlıktadır. Tüm sahada üretime elverişlidir.

Küçük damar: 0.6-0.9 m. kalınlıktadır. Kesmeli damarın 40 - 45 m. üstünde bulunmaktadır. Üretime elverişli değildir.

Büyük damar: 1.8-2.5 m. kalınlıktadır. Tüm sahada üretime elverişlidir.

Ara damar : 0.2 - 0.4 kalınlıktadır. Üretime elverişli değildir. Büyük damarın 18 - 25 m. üstünde bulunur.

Forbes damar : 2-2,5 m. kalınlıktadır. Tavan ve taban sert marndır. Ara damarın 40 - 50 m. üstünde bulunur.

3.3.1. Çalışılan Sahalar

3.3.1.1. Açık Ocak Sahaları Şahinali Açık Ocağı

Nisan 1979'da devralınan bu ocakta, 1980 yılında toplam 2.000.000 m³ dekapaj ihale edilmiştir. Sahada arama ve işletme son-

dajları yapılmış, alınan sonuçlara göre açık ocak ve yeraltı işletmesine elverişli saha sınırlarının belirlenmesi çalışmalarına başlanmıştır. Bu saha yalnız sını ve teshin gereksinimini karşılamaya yöneliktir.

3.3.1.2. Yeraltı Ocakları Şahinali Bölümü

Çalışılan yeraltı üretim panosu 15-17° eğimli olup, damar kalınlığı 7-8 metre din Dönümlü uzun ayak göçertme sistemiyle üretim yapılmaktadır.

Söke Bölümü : Bu bölümde forbes, büyük ve kesmeli damar işletilmektedir. Dönümlü uzun ayak göçertme sistemiyle üretim yapılmaktadır.

4. DEKAPAJ VE KÖMÜR ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ

4.1. DEKAPAJ

ELİ Müessesesinin bölgeler itibariyle dekapaj faaliyeti, program ve fiili olarak Tablo 3'de gösterilmiştir. Dekapai faaliyeti müteahhit kanalı ile ve müessesenin kendi olanaklarıyla yapıldığından bu bilgiler ayrı ayrı verilmiştir.

4.2. KÖMÜR ÜRETİMİ

Kömür üretimi yıllar itibariyle tüvenan ve satılabilir olmak üzere her bölge için ayrı ayrı Tablo 4'de gösterilmiştir.

1980 yılında satılan kömürlerin termik, sanayi ve teshin olarak ayırımı Tablo'de özetlenmiştir.

Müessesenin 1982 yılı üretim programı Bölgeler itibariyle Tablo 6'da verilmiştir.

5. PERSONEL VE İŞÇİ DURUMU

Müessese Merkezi ile bağlı bölgelerinin teknik ve idari personel durumu program ve fiili olarak Tablo 7'de özetlenmiştir. Tablo'nun incelenmesinden de görüleceği üzere gerek teknik, gerekse idari personel sayısı programa göre düşüktür.

Müessese Merkezi ve Bağlı Bölgelerinde mevcut işçi adedi Tablo 8'de program ve fiili olarak verilmiştir.

6. YATIRIMLAR

Müessesece uygulanmakta olan yatırım projeleri 9 adettir. Söz konusu projelerle ilgili kısa açıklama aşağıda sunulmuştur.

- 1) Soma İdame Projesi: 1.350.000 ton/yıl tüvenan üretiminin devamını hedef alan bu projenin yatırım kalemlerinin önemli bir bölümünü «Maden» yatırımları oluşturmaktadır. Söz konusu yatırım konulan İçerisinde yer alan 2 adet elektrikli ekskavatör 10 yd³, 15 adet toprak kamyonu 65 ton, 4 adet 6" çaplı delik delme makinası, 4 adet lastik tekerlekli yükleyici, 4 adet paletli buldozer, 1 adet kanal açma makinası gibi konularda döviz darboğazı nedeniyle bugüne kadar herhangi bir parasal harcama gerçekleşmemiştir.
- 2) Soma - B Termik Santralına Kömür Nakil Projesi : Soma'da kurulmakta olan 2x165 MW kapasiteli termik santral ile mevcut lawara yılda yaklaşık 2.5 milyon ton tüvenan kömürünün Kırakdere'den naklini sağlayacak nakil tesislerinin kurulmasını öngören bu proje önce ELİ Müessesesince yürütülmekteydi. Projede öngörülen İşlerin 80 tamamlanmış olup, nakliye sistemin devreye girebilmesi için şimdilik yalnız trolley lokomotif nakliyatı ile bandlı konveyör nakliyatı arasındaki bağlantıyı sağlayacak olan çift vagonlu döner tumbanın devreye girmesi gerekmektedir.
- 3) Soma Işıklar Projesi: 2172 sayılı yasa ile devletleştirilecek Müesseseye devredilen bu sahada önceki yıllarda yapılmış bulunan sondajlı arama faaliyetlerinden edinilen bilgilere göre bir proje hazırlama aşamasına gelmiştir. Yatırım kalemlerinin önemli bir kısmı belirlenmiş, böylece 1981 yılı programında gerekli tahsisat ayrılmıştır. Yatırım konularının dış kredi gereksinimi henüz karşılanamamıştır.

TABLO : 3 — ELİ MÜESSESESİ KARŞILAŞTIRMALI DEKAPAJ TABLOSU

(1000 m')

Yıl	S O M A		YATAĞAN		AYDIN		MÜESSESE		TOPLAMI			
	Müteahhit		Müessese Olanakları		Müteahhit		Müteahhit		Müessese Olanakları			
	Program	Fiili	Program	Fiili	Program	Fiili	Program	Fiili	Program	Fiili		
1979	1.065	1.444	5.000	4.347	2.400	2.708	—	—	3.465	4.152	5.000	4.347
1980	8.000	3.606	4.000	2.018	5.500	1.815	2.000	532	15.500	5.953	4.000	2.018
1981	30.000	7.700	4.500	3.000	12.000	3.600	5.000	1.650	47.000	12.750	4.500	3.000

(Eylül sonu fiili)

TABLO: 4 — ÜRETİMLER R

(ton)

Yıllar		S O M A		AYDIN		YATAĞAN		MÜESSESE	
		Program	Fiili	Program	Fiili	Program	Fiili	Program	Fiili
1978	Tüvenan	652.000	723.500	—	—	—	—	652.000	723.500
(5 aylık)	Satılabilir	506.300	562.304					506.300	562.304
1979	Tüvenan	3.150.000	1.891.590	100.000	60.487	300.000	109.416	3.550.000	2.061.493
1979	Satılabilir	2.478.000	1.513.405	80.000	54.153	255.000	98.458	2.813.000	1.666.016
1980	Tüvenan	2.262.000	1.877.270	250.000	113.243	1.244.900	392.827	3.656.900	2.383.340
	Satılabilir	1.701.000	1.544.962	225.000	99.145	1.106.000	356.666	3.032.000	2.000.773
1981	Tüvenan	2.433.000	1.211.701	330.000	203.973	880.000	136.811	3.644.000	1.552.485
	Satılabilir	2.000.000	1.010.271	300.000	184.608	800.000	124.412	3.100.000	1.319.291

(Eylül sonu fiili)

TABLO: 5 — KÖMÜR SATIŞLARI

Alıcı	*1980 YILI			(ton)
	Soma			
Soma Termik — A	264.731	—		264.731
İzmir Termik	183.793	—	—	183.793
Öteki Sanayi	734.493	28.391	224.514	987.398
Tahmin	447.716	71.889	135.917	655.552
TOPLAM	1.630.733	100.280	360.431	2.091.444
1981 Yılı 9 Aylık				
Soma — A	255.636	—	—	255.636
Soma — B	167.726	—		167.726
İzmir Tek	77.009	74.500	1.731	93.240
Sanayi	331.990	79.729	96.139	507.858
Teshin	160.297	86.715	26.688	273.700
TOPLAM	992.628	180.944	124.558	1.292.706

TABLO : 6 — ELİ MÜESSESESİ 1982 YILI SATILABİLİR ÜRETİM PROGRAMI

	Yeraltı	Açık Ocak	Toplam
<u>Soma Bölgesi</u>			
Merkez	340.000	1.200.000	1.540.000
Önen	300.000		300.000
Darkale	100.000		100.000
İşıklar		740.000	740.000
Deniş		<u>900.000</u>	<u>900.000</u>
Toplam (1)	740.000	2.840.000	3.580.000
<u>Yatağan Bölgesi</u>			
Eskihisar		700.000	700.000
Sekköy		500.000	500.000
Toplam (2)		1.200.000	1.200.000
<u>Aydın Bölgesi</u>			
Şahinalı	50.000	162.000	212.000
Söke	63.000	—	275.000
Toplam (3)	113.000	162.000	275.000
Müessese Toplamı	853.000	4.202.000	5.055.000

**TABLO: 7 – ELİ MÜESSESESİ KADROLU PERSONEL DURUMU
(MEVCUT DURUM)**

Bölgeler	TEKNİK		İDARİ		TOPLAM	
	Program	Fiili	Program	RIH	Program	RIH
Soma Bölgesi	50	45	51	46	101	91
Yatağan Bölgesi	11	7	10	4	21	11
Aydın Bölgesi	10	8	8	5	18	13
Müessese Merkezi	22	9	48	42	70	51
Müessese Toplam	93	69	117	97	210	166

TABLO: 8 – İŞÇİ SAYISI (MEVCUT DURUM)

Bolge Aui	YERALTI		YERÜSTÜ		TOPLAM	
	Program	RIH	Program	Fiili	Program	Fiili
Soma Bölgesi	1942	1597	2202	1732	4144	3329
Yatağan Bölgesi	—	—	291	123	291	123
Aydın Bölgersi	397	397	139	139	536	536
Müessese Merkezi	—	—	45	39	46	39
Müessese Toplam	2339	1994	2677	2033	5017	4027

- 4) Soma - Deniz Projesi : 1978 yılında İR -258 sayılı Deniz - Dedetaşı sahası TKİ'ne geçmiş, 1979 yılında 2172 sayılı yasa ile İR - 234 sayılı saha da Müessesece devralınmıştır. Her iki sahada önceki yıllarda yapılmış bulunan sondajlı arama faaliyetlerine 1979, 1980 ve 1981 yıllarında devam edilmiş, 1900-2000 Kcal/Kg değerinde yaklaşık 100.000.000 ton linyit varlığı belirlenmiştir. Bu saha ile ilgili detay işletme projesinin hazırlanması gerekmektedir. Var olan yatırımların önemli bir kısmı bu sahada devam etmekte olan sondajlı arama faaliyetleri ile ilgilidir.
- 5) Önen - Eynez Projesi : 1979 yılında ELİ Müessesesefnce devralman Fge

Madencilik A.Ş. ne ait bu sahadaki yeraltı işletme faaliyetlerine devam edilmektedir. Önen Sahası De bu sahanın devamı olan Eynez sahasında yapılmış bulunan sondajlara göre ancak yeraltı işletmesine elverişli olabilecek kömür rezervinin varlığı belirlenmiştir. Bu projedeki yatırım konuları var olan yeraltı işletmesinin gerektirdiği idame yaeti n m lan m kapsamaktadır.

- 6) Milas - Sekköy Projesi : 1978 yılında TKİ bünyesine geçen bu saha için hazırlanmış bulunan ön proje formunda yalnız sanai ve teshin kömürünün üretilmesi öngörülmüştür. Ancak 2x210 MW kapasiteli Yeniköy Santralının beslenmesi için gerekli yatırımların bellr-

lenmesi bakımından İTÜ tarafından Ekizköy Sahası ile birlikte toplam 4.000.000 ton/yıl tüvenan üretimini amaçlayan bir proje hazırlanmaktadır. Var olan yatırım konuları arsa alımı, kribial tesisi yapımı gibi çeşitli yatırımları kapsamaktadır.

- 7) **Muğla - Yatağan - Eskihsar Projesi** : Muğla - Yatağan - Eskihsar Projesi 1975 yılında TKİ ve MTA işbirliği ile hazırlanmış, sonradan işletme projesi 1977 yılında TKİ tarafından revize edilmiştir. Proje konusu kömür sahası TKİ bünyesinde bulunmadığından önceki yıllarda herhangi bir yatırım faaliyetine geçilmemiştir. 2172 sayılı yasa ile bu havzadaki sahalar TKİ Kurumuna devredilmiştir.

Projede öngörülen makina ve teçhizat içerisinde dıştan temini sözkonusu olanların önemli bir kısmının kredisi sağlanmış olup, siparişe bağlama işlemleri devam etmektedir. Sözkonusu makina ve teçhizatın 1982 yılından itibaren peyderpey işyerine şevki beklenmektedir.

Açık ocak ve toprak döküm sahasının gerektirdiği arazi istimlak İlşerEne 1979 yılında başlanmış olup, gereksinme oldukça yeni İstimlak sahaları belirlenmekte ve istimlak kararı alınmaktadır.

Yatırım konularının gerçekleşmesinde ortaya çıkan gecikmenin, 2x210 MW kapasiteli Yatağan Sontralı'nın beslenmesinde darboğaz yaratmaması için dekapa) ihalelerine devam edilmektedir.

Öte yandan, söz konusu santrale kömür verme tesislerinin inşa çalışmalarına 1980 yılında başlanmış olup, bu tesislerin 1982 yılı başında devreye girmesi öngörülmüştür.

- 8) **Aydın - Şahinalı - Söke Projesi** : 2172 sayılı yasa gereğince Aydın - Şahinalı ve Söke yöresindeki ocakların Nisan 1979 da devratınmasından sonra Müessesesece bir ön proje hazırlanmıştır. Bu arada Şahinalı Bölümünde yapılmış bulunan sondajlara göre detay proje

hazırlanacaktır. Mevcut yatırım konuları acil olarak temini gerekli çeşitli yatırım kalemlerinden ibarettir,

- 9) **Müessesese Merkezinin Kuruluşu** : Yukarıda kısa ve uzun vadeli hedefleri belirtilen projelerin gerektirdiği İşlemlerin takibi (proje hazırlama, değerlendirme, uygulama, izleme gibi) ile bağlı Bölge Müdürlüklerince yürütülmekte olan faaliyetlerin organizasyonu ve denetimi, hertürlü satınalma ve ambarlama hizmetlerinin yerine getirilmesi bakımından Müessesese Merkezinin uzun vadeli yerleşimine esas olmak üzere «Müessesese Merkezinin Kuruluşu» adı altında bir proje öngörülmüştür. Ancak projede Öngörülen yatırımların önemli bir kısmına henüz başlanmamıştır.

6.1. 1981 YILI YATIRIM PROGRAMI TE GERÇEKLEŞME DURUMU

Müessesesece uygulanmakta olan yatırım projelerinin 1981 yılı program ve gerçekleştirme durumu Tablo 9'da verilmiştir.

Yatırımların düşük düzeyde gerçekleşme nedenleri;

- Yatırım konularının Önemli bir bölümü dıştan temin edilmesi gerekli iş makinalarından oluşmaktadır. Döviz darboğazı ve dış kredi sağlanmasındaki güçlükler nedeniyle bu konularda harcama gerçekleşmemektedir,
- Hükümetçe alınan kararlar doğrultusunda yatırım kalemleri içerisinde ancak çok acil ve üretimle doğrudan ilgili olanlarının gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır.
- Gerek Müessesese Merkezi, gerekse bağlı Bölgelerde deneyimli teknik eleman sayısının son derece az olması nedeniyle, yatırım projelerinin hazırlanmasına zamanında başlanamamakta, bu projelere bağlı olarak hazırlanması gerekli keişf dosyalarının oluşturulmasında gecikmeler meydana gelmektedir.

TABLO : 9 — 1981 YILI YATIRIM PROGRAMI VE EYLÜL 1981 SONU İTİBARIYLA HARCAMALAR VE GERÇEKLEŞMELERİ
(%) İÇMAL TABLOSU

(1000 TL.)

Proje Adı	1981 Yılı Programı		Eylül 1981 sonu Harcamaları		Gerçekleşme	
	Dış	Toplam	Nakdi	Fiziki	Nakdi (%)	Fiziki (%)
D Soma İdame Projesi	144.000	300.000	23 940	23.940	8.00	8.00
2) Soma - B Termik Santralına Kömür Taşıma Projesi	130.000	200.000	34.148	34.148	17.07	17.07
3) Soma - Deniz Projesi	150.000	212.100	14.085	14.085	6.64	6.64
4) Soma - Eynez Projesi	—	25.000	1.708	1.708	6.83	6.83
5) Soma Işıklar Projesi	950.000	1.000.000	149.000	149.000	14.90	14.90
6) Muğla - Yatağan Projesi	1.808.000	2.800.000	140.033	140.833	5.02	5.02
7) Milas - Sekköy Projesi	5.000	150.000	14.182	14.182	9.45	9.45
8) Aydın - Şahinall Projesi	15.000	50.000	10.030	10.030	20.00	20.00
9) Müessese Merkezi	—	19.000	602	602	3.16	3.16
	3.202.000	4.756.100	388.528	388.528	8.16	8-16

TABLO : 10 — ELİ MÜESSESESİ YERÜSTÜ OCAK İŞLETMESİ MAKİNA PARKI DURUMU (1.7.1981 TARİHİ İTİBARIYLA)

Cinsi Markası/Modeli	Kapasitesi	P U R U M U		
		Mevc. (Ad.)	Faal (Ad.)	%
1) SOMA BÖLGESİ				
a) Ekskavatörler				
Manion 111 (Elektrikli)	4.5 yd ³	4	3	75
EKG 4.6 B (Elektrikli)	6 yd ³	2	2	100
EKG 8 i (Elektrikli)	10.5 yd ³	2	2	100
Uma (Dizelli)	4 yd ³	1	1	100
b) Yükleyiciler				
Caterpillar	2-2-5 yd ³	6	6	100
Caterpillar	4.5 yd ³	1	1	100
Caterpillar	6.5 yd ³	5	3	60
Caterpillar	10 yd ³	1	1	100
Michigan	8 yd ³	1	—	—
Allis Chalmers	2 yd ³	1	1	100
Case	2 yd ³	1	1	100
c) Delik Delme Makinası				
Hauss - Herr	6"	2	2	100
Drillmaster	6"	1	1	100
Failing	6"	1	1	100
Gardner Denver	6"	3	1	33
Ingersoll Rand	9"	8	8	100
d) Kamyonlar				
Wabco 65 B	65 ton	15	7	46
Terex B - 45	45 ton	10	7	70
Beiaz 540	30 ton	8	4	50
Euclid 46 TD	22 ton	40	5	12
Caterpillar 769 B	30 ton	12	7	58
e) Greyderler				
Çeşitli Marka/Model	Çeşitli	7	6	85
f) Buldozerler				
Caterpillar	Çeşitli	15	7	47
Allis Chalmers	Çeşitli	2	1	50
Paydozer D -120 - G	375 HP	1	—	—
Traktör - Export Det - 250	310 HP	9	5	55
2) YATAĞAN BÖLGESİ				
a) Yükleyiciler				
Caterpillar 977	3 yd ³	2	2	100
b) Buldozerler				
Caterpillar D8K		1	1	100
3) AYDIN BÖLGESİ				
a) Yükleyiciler				
Caterpillar	2.5 yd ³	3	3	100

- Müessese Merkezinde deneyimli eleman sayısındaki yetersizlik nedeniyle satmalma işlemleri İstenilen düzeyde yürütülememekte, inşaat ihalelerine başlanamamakta ya da bu İşlemlerin gerçekleştirilmesinde yeterli etkinlik sağlanamamaktadır.

7. MAKİNA PARKI DURUMU

Müesseseye ait makina parkı, iş makinasının cinsine ve ait olduğu Bölgelere göre Tablo 10'da özetlenmiştir. Söz konusu tabloda yalnız açık işletme makinaları verilmiştir. Anılan tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere iş makinalarının Önemli bir bölümü halen Soma Bölgesinde bulunmaktadır.

8. MÜESSESENİN LİNYİT ÜRETİM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN SORUNLARI

Müessesenin linyit üretim faaliyetlerine ilişkin çeşitli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların önemli olanları ana konular altında aşağıda bölgelere göre Özetlenmiştir.

sa. SOMA BÖLGESİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

8.1.1. Makina Parkı İle İlgili Sorunlar

- 1 Soma Bölgesinde var olan makina parkının en son durumu incelendiğinde özellikle çalışır durumdaki ağır kamyon sayısının, toplam kamyon sayısına göre çok düşük olduğu hemen anlaşılabilir. Bunun nedenleri olarak;
  - Kamyonların önemli bir kısmının 7 yıldan daha eski olması,
  - Motor revizyon İşlemlerinin yeterli hızda yapılmaması,
  - Kamyonların tamir ve bakım hizmetlerinin yeterli düzeyde yapılamaması,
  - Gerekli yedek parçaların ve lastiklerin yurtdışından zamanında getirilmemesi gibi nedenler sıralanabilir.

8.1.2. Projelendirme Faaliyetleriyle İlgili Sorunlar

2172 sayılı yasa İle devletleştirilerek Müesseseye devralınan sahalarla ilgili işletme projelen zamanında hazırlanamamaktadır. Bu sahalarla ilgili olarak;

- Sondajlı arama faaliyetlerinin yeterli miktarda tamamlanmamış olması,
- Sahaların detay jeolojik etüdlerinin yapılmamış olması,
- Müessese ve Bölgede yalnız proje hazırlama işlerine bakacak yeterli sayıda teknik elemanın bulunmaması,

gibi nedenler, proje hizmetlerinin istenilen düzeyde gerçekleştirilememesinde belli başlı etkenlerdir.

Yukardaki etkenlerin doğal bir sonucu olarak, Soma'da Darkale, önen. Işıklar gibi yeraltı işletmeleri. Deniz, Işıklar gibi açık işletme sahalarının projelendirme çalışmaları yeterli hızda sürdürülememektedir.

8.1.3. Soma - Termik Santralına Kömür Nakil Projesinin Zamanında Devreye Girmesi İle İlgili Sorunlar

Soma'da kurulmasına 1976 yılında başlanan 2x165 MW kapasiteli termik santral Ekim 1981'de deneme çalışmalarına başlamıştır. Söz konusu santralin tam kapasitede devreye girmesi 1982 yılı başlarında olacaktır.

Santrala kömür naklini öngören projede yeralan işlerden önemli bir kısmı tamamlanmış olup, kömür akışının sağlanması için devreye girmesi gerekli olan çift vagonlu döner tumbanın kalan işlerinin tamamlanması gerekmektedir.

Öte yandan açık ocak sahalarından gelecek kömürün trolley lokomotiflerine yüklenmesini sağlayacak ek yükleme tesislerinin ihale edilmesi ve yurt dışından gelmesi gerekli 4 adet trolley lokomotifinin engeç 1982 yılı sonunda hizmete verilmesi büyük önem arz etmektedir.

8.1.4. Soma-B Termik Santralma Yakıt Teminine İlişkin Sorunlar

2X165 MW kapasiteli Soma-B Termik Santralının gereksinimi yıllık 2.000.000 ton tüvenan kömürünün üretimi halen bir dar-boğaz olarak görülmektedir.

Yazının diğer bölümünde değinilen maktna parkı yetersizliği nedeniyle Bölge'nln kendi iş makineleriyle yapmayı öngördüğü dekapaj, İstenilen düzeyde gerçekleştirilenle-mektedir.

Üretim açısından meydana gelebilecek açığın giderilebilmesi bakımından önceki yıllarda başlatılan dekapaj ihalelerine önümüzdeki yıllarda da devam edilmesinin gereği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan. Bölge olanaklarıyla yapılmakta olan dekapaj miktarının önümüzdeki yıllarda arttırılabilmesi hatta aynı düzeyde gerçekleştirilebilmesi için yatırım programlarında yer alan makina ve teçhizat ile halen gereksinme duyulan yedeklerin İvedilikle temin edilmesi gerekli görülmektedir.

8.2. YATAĞAN BÖLGESİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

8.2.1. Yatağan - Eskihisar Projesinin Uygulanmasıyla İlgili Sorunlar

Halen dekapaj faaliyetlerinin tümü ihale suretiyle yürütülen Yatağan - Eskihisar Projesinin uygulanmasıyla İlgili temel sorunlar;

- Yatırım Programında öngörülen makina ve teçhizatın temini ve zamanında hizmete sokulması,
- , Sahanın genel drenajının sağlanması,
- Altında kömür bulunan Eskihisar Yeni Köyünün kaldırılması,
- Yatağan - Milas Karayolunun 4 Km.'lik kısmının yeni bir güzergaha kaydırılması,
- Açık ocak - Termik Santral arasında 2 km.lik tüvenan kömür nakil yolunun projelendirilmesi ve inşa edilmesi

— Açık işletmede kullanılacak makina ve teçhizatın gerektirdiği tamir, bakım atölyeleri ile öteki sınaı tesislerin inşa edilmesi,

şeklinde sıralanabilir.

8.2.2. Projelendirme faaliyetleri ile ilgili sorunlar

Madde 8.1.2 de belirtilen benzer nedenler-dolayı; Tınaz - Bağıyaka, Bayır, Hüsamlar ve Karacahisar sahalarının işletme projeleri hazırlanamamaktadır.

&3. AYDIN BÖLGESİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

8.3.1. Projelendirme Faaliyetleriyle İlgili Sorunlar

Aydın Bölgesinde gerek Şahinalı Bölümü açık ocak ve yeraltı detay işletme projelerinin hazırlanması, gerekse de Söke Bölümü yeraltı ocaklarının birleştirilmesi ve uzun vadeli işletme projesinin hazırlanmasına yukarıda sözü edilen eleman sıkıntısı nedeniyle bugüne kadar başlanamamıştır.

8.4. MÜESSESE MERKEZİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Ege Bölgesi sınırları içerisinde linyit rezervlerinin aranması, projelendirilmesi ve üretime geçirilmesi bakımından çok önemli bir görevi üstlenmiş bulunan Müessesenin uzun vadeli Merkez Müdürlüğünün İvedilikle teşkilatlanması, idari, sınaı ve Sosyal yerleşim sorununun çözülmesi, gerekli teknik ve İdari elemanların sağlanması büyük önem arz etmektedir.

9. SONUÇ

1979 yılı başlarında faaliyete geçmiş bulunan Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi ülkemizin enerji sorununun giderilmesinde çok önemli bir görevi üstlenmiş bulunmaktadır. Kısa bir süre sonra devreye girecek olan Soma ve Yatağan Termik Santralleri ile ileriki yıllarda hizmete girmesi amaçlanan ek ünitelerin ve Milas - Yenlköy Termik Santralının yakıt gereksinimi gözünü-

ne alındığında, bu görevin önemi özel bir ağırlık kazanmaktadır.

Amaçlanan hedeflere ulaşılması, kuşkusuz, yazıda kısaca açıklanan sorunların önemli bir bölümünün çözümlenmesi yönündeki girişimlere en kısa zamanda başlanması ve bu sorunların zamanında giderilmesine bağlı olmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1) GAZENFER, s. «GLt Soma Bölgesi açık İşletmelerinde delme, ateşleme, yükleme ve

taşıma faaliyetlerine İlişkin açıklamalar» Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik 4. Kongresi, Şubat/1975.

- 2) GAZENFER, S. «Lignite mining activities at the Soma District of ELİ». X. Dfınya Madencilik Kongresi, 4. Teknik gezi grubu İçin hazırlanan yazı, Eylül/1979.

- 3) —————, «Muğla - Yatağan - Eskihisar Projesi» TKİ ve MTA tarafından hazırlanmış proje, 5 cUt, 1975.

ti...T

